

ACADEMIA ROMANA.

NOTIȚE

DESPRE

SLOBODII

DE

V. A. URECHIĂ,
Membru al Academiei Române.

EXTRASŪ DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMANE
Seria II, Tom. IX, Secț. II
Memoriile Secțiunii Istorice.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE
No. 42. — Strada Colțel, — No. 42.
1888.

Prețul 40 bani.

Inv. A. 70. 367.

ACADEMIA ROMANA.

*sublet
34108*

NOTIȚE

DESPRE

SLOBODII

DE

V. A. URECHIĂ,
Membru ală Academiei Române.

EXTRASŪ DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMANE

Seria II, Tom. IX, Secț. II

Memoriile Secțiunii Istorice.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE

No. 42. — Strada Colței, — No. 42.

1888.

Donațiunea Meiorescu

2032

NOTIȚE DESPRE SLOBOȚII

DE

V. A. URECHIA,

Membbru alŭ Academiei Române.

Ședința de la 5 Iunie 1887.

Din colecțiunea mea de documente, unŭ foarte însemnatŭ numărŭ se referă la «Sloboții».

Acestŭ nume, care a rămasŭ până astăzi la mai multe localități din țeră, ne amintesc o vechiă sistemă de împoporare a țerei. Nu potŭ afirma, ca amiculŭ meu d-lŭ Papadopol-Calimachŭ, că «sloboțiile» datéză «din zilele când, pentru a se îndrepta împustiirile invasiilorŭ și ale răsbóielorŭ, Domniŭ învoiră aducerea de Coloniŭ de peste hotare» (1). Nici-odată țerile române n'aŭ fostŭ de ajunsŭ populate și nevoia de înmulțirea populațiunei n'a începutŭ numai din ziua când istoria înregistrează *invasiunile Turcilorŭ*. Colonisările sunt mai vechi și anume totŭ așa de vechi ca și însăși existența Românilorŭ în Dacia. Apoi ceea ce se înțelege prin *invasiuni* nu se referă numai la Turci, ci și la Goji, Huni, Gepidi, etc. N'aŭ lipsitŭ negreșitŭ invasiunile în țerile române încă de la începutŭ. Tătari, Unguri, Turci, Poloni, Cazaci pustiiră apoi, unii dupe alții țerile române, de la a doua descălecare, și nu numai din secolii

(1) *Sloboțiile în România*. O carte domnescă din 1662 de Pap.-Calimach. — Convorbiri literare pe 1864, No. 12.

XVI și XVII. Prin urmare totu' atâtu' de vechie e și așezarea de «*Novae plantationes*» ori *Slobođii*, cât și necesitatea de a întări țera contra invasiunilor.

*

«*Slobođie*» e de la cuvîntul Slavonă **СЛОБОДА**. S'a datu' acestu' nume aceloră sate a căroră locuitoră, ca să vie în țera, au fostu' scutiți de birurile și obligațiunile în genere impuse pămînteniloră. «*Novae plantationes*» din «*slobođii*» se făcură la începutu' fără formalitățile ce le aflămă președîndu' la înființarea loră mai târđiu. Cu începere din secolulă XV-lea înființarea unei «*Slobođii*» fu considerată ca o cestiune de stată. Din acelu' momentu' pentru a înființa o slobođie nu era de ajunsă ca cine-va să aibă o moșie stărpă ori o siliște vechiă și să se învoiască cu locuitoră de peste hotare ca să-î aducă spre a popula ocina, *siliștea*; mai trebuia înainte de tôte ună *chrisovă domnescă* autorisăndu' înființarea Slobođiei.

De mai multe categorii sunt, după documentele năstre, colonisările în țerile române în secolii XVI, XVII și XVIII :

a) Sunt colonisări făcute de Domnă, din prinși la răsboie. Cronica lui Urechă ne spune bună-ora, că după ce Bogdană, feciorulă uî Ștefană-celă-mare a invadată Polonia până la Lemberg, a adusă mulți robi Leși : «iar robiloră ce îi adusesese din țera Leșescă le-au împărțitu' hotară (adică pămîntu') în țera Moldovei». (Letop. t. I, p. 149). Mihaiă Vitezulă coloniză în Munteniă 15,000 de robi. (Veđi Letop. t. II. Miron Costin, Opere complete t. II, Fragmentele despre Mihaiă).

b) Treptate colonisări se facă în jurul mănăstiriloră din *poslušnică* loră. *Poslušnică* erau ómenă de serviciu ai mănăstirei, adică aduși de dînsele în puterea unoră chrisove domnesci, prin cari se promitea scutire de dări și de angăriă poslušniciloră acelora mănăstiresci (1).

(1) Mai rară Domnitoră au învoitu' și unoră boieră aducerea de poslušnici ai caseloră loră. La 1741 Oct. 21 Grigorie G. Ghica dă Căpitanulă Ioană Giușca voie să aducă 4 ómeni streini spre plata ospitalităței ce a dată Domnului și suitei sale la moșia sa Gănești (în. Covurluiului), când Ghica Vodă plecândă de la Roșienă a fugită la Galați spre a nu fi prinsă de oștile lui Munih. Aceloră 4 ómeni le acordă Vodă scutire «de tôte dăjdiile și angariile câte ară hi în țera Domniei mele numai la vremea hărtiiloră să aibă a da de omă câte ună *ughii*». (Uricar t. II p. 27—29).

Domnitorii invoiaă mănăstiriloră aducerea de poslușnicii din țeră străină de orî-ce limbă : Rusă, Léhă, Căzacă, Ungură, Sărbă, Turcă, Munténă. Chiar și din Moldovenii fugiți din timpă trecuți, puteau să fie aduși ca *poslușnicii* mănăstiresci. Singura condițiune impusă pentru alegerea poslușniciloră era, ca să nu fie dintre locuitorii scriși în tablele Visteriei. Ast-felă sunt decretelē următore :

1.— Io Ștefan V.V. cu mila etc. Facem însciințare cu acēșă Carte a noastră precum bine am voit Domnia mé cu a noastră bună voire și cucurată și luminată inimă de am dat și am întărit Mitropoliei noastre din târg din Roman, unde este hramul Precuvioșei Parascheva, satele întru a nostru pământ a Moldovei, anume Leucușeniă densus de tērg și Dragomireștiă cu podul, iar Leucușeniă cu mori, însă podul este pe Moldova. Decă cine vor fi trăitorii într'acele sate orî fie de ce limbă, ei, ca să nu aibă a plăti neci iliașă, neci dajde, neci potvodă, neci să lucreze la morile noastre; așșderea să nu aibă a umbla nime pintre dînși, neci judecător, neci globnic, neci ceii cu vite de pripas, neci nime din slugele noastre, neci să'i giudece, neci să'i globescă pre dēnși, neci să de în trei ani neci altă dajde neci mare neci mică. Așșderea acei ômenii dintr'acele sate să nu aibă a da nici o vamă în târg, nici de pesce nici de curechiu. Așșderea căii ômenii vor fi subț ascultarea Mitropoliei, ca să n'aibă a-i giudecă nici șoltuzii, neci pîrgarii, neci să'i globescă pre dēnși, neci dregătorul tērgului, neci pentru sfeđi, însă neci vameșii să nu le ié vamă, neci dajde să de cu alții; însă cu tot venitul să asculte de metropolia noastră. Înșă mai dăm și 2 robii țiganii anume Cernat și Cada. Așșderea toți calicii ca să asculte de metropolitul séu protopopu séu ispravnicul lui, orî din tērgă, orî de prin sate. Tôte aceste mai sus scrise să fie a mitropoliei noastre urice cu tot venitul nerășuit în veci. Iar hotarul acelor sate să fie după hotarul cel vechi, cum au imblat din veci. Înșă hotarul morilor, dela strimtura unde se strimteză Moldova, din gios de mori, dintr'acest loc să fie hotarul morilor. Anii 6966 (1458) August 12.

Ieremia Moghilă Vodă încă în anii primii ai domniei sale, la 7113 (1605) Iunie 15, dă mănăstirei Pobrata următorulă uric : :

2.— Io Ieremia Moghilă Voevodă cu mila lui Dumneđeșă Domn țerei Moldovei dat'am acēșă carte a Domniei Nostre rugătorului nostru Iermonachul Egumen dintru a noastră sfintă rugă M-rea Pobrata și a tot Soborul și Vătămănușă lor din Siliștea Ciolineștiă din ținutu Iașilor, pentru acēșă, ca orî căii ômenii vor putea chema întru acel sat dintru alte țeri, măcară fie și Romăni sau Ruși, sau Munteni sau Ungurenii sau orî ce fel de limbă ar fi, sau din ômenii cari au fugitu de acolo, sau alți ômenii, cari nu sunt scriși în dăđdiile țerei noastre.

Iar ei să aibă de la Domnia Noastră pe 3 ani Slobođie, să nu lucreze noă nici un lucru de al nostru, nici ilișul să plătescă, nici bir, nici alte dăjdi ce ar fi pe ținut să nu fie asupra acelor de mai sus scriși omeni. Dar nici Vătăjii cei mari să nu aibă nici o trebă cu dânșii, iar cine îi ar învălui pe dânșii, de mare urgie vor fi. Către acesta nimeni din slugile noastre ce s'au scris mai sus să nu îndrăsnescă a-i învălui peste această carte a Domniei noastre. S'au scris în Suceva, la anul 7113 Iunie 15. Singur domnul a poruncit.

Diac Petru

(L. S.)

Acestu uricū este adusū după traducțiunea făcută de Hagi Gherasim, Ieromonachū Putnēnū, fiindū egumenū mănăstirei Archimandritulū Antim, la anulū 1787 Marte 19.

3.— Uriculū din 1612 Febr. 14 contra-semnatū de Ionașcu vel-logofetū, din Iași, în limba slavonă. Prin acestū uricū Stefanū Vodă Tomșa apără de angarale și biruri vierii mănăstirei Pângărați aflați în viile din Cotnari. Se păstrează la archiva Statului din Bucuresci, pach. No. 3, doc. 15 alū mănăstirei Pângărațilorū.

4.— Iō Stefan V.V. etc. Iată aū venit inaintea Domniei noastre Danciul diacul din Dănceni din ținutul Soroca și s'au jăluit cu mare jalobă și plângere inaintea Domniei mele, cum că l'au robit și l'au prădat pre dēnsul Cazacii și Leșii și pre veciniū lūi i-aū luat și de tōte i-aū prădat și pre dēnsul si pre veciniū lūi și aū ars și cu foc satele lūi, atāta cāt aū remas ei numaī cu trupurile și tōtā averea lor le-aū luat. Drept aceea dēcā am vēqut domnia mé atāta jalobă și plângere și s'au prăpădit ei așia reū, Domnia mé m'am milostivit și am ertat pre sluga noastră de mai sus scris Danciul Diacul ca să fie de Domnia mé ertat de tōte angaralile orī-cāte vor fi pre alte slugi a noastre, nici la o slujbă să nu fie supărat fără numaī să aibă a trăi și cu bună pace și cu dreptate. Așisderea m'am milostivit Domnia mé și am dat miluire pre satul lūi Dăncesci și parteā lūi din Bolboci și din Popesci cāt se va alege, și orī pre căți omeni va stringe și va chema în satele lūi, omeni de prin alte țeri Leși, orī Ruși, saū Sirbi, saū măcar din veciniū lūi, pre cari îi va afla trăind, saū măcar or ce limbă va fi, să fie slobođi intr'un an de către Domnia mé, nimica să nu dé, nici să lucreze nimēnuī nimica, nici pentru vitele lor, boi, vaci întru nimica să nu fie supărați, la nici o angărie, cāte vor eși pe alți săraci din pămentul Domniei mele, ca toți ei să fie în pace și odihniți întru toate, toți acești de mai sus scriși și să aibă a trăi cu bună pace și cu dreptate. Pentru această etc. (formula). Scrisū la 7130 (1622) Novembre 14.

5. — Uriculă lui Miron Bărnoschi Moghila Vodă din 1626 Mart. 21. semnată de Vodă și scrisă în românește, la Iași, poruncesce Pârcăbiloră, Șoltuziloră și Pârgariloră din Hărlău să scutescă vierii mănăstirei Pângărații, ômenii străini aduși de mănăstire. — Arch. Stat. Bucuresci, pach. No. 3, docum. 27 ală mănăstirei Pangarații.

Dice acestă urică :

«Spre ceea ce veri-cății ômenii vor chieama dintr'alte țeri : Ruși, saū Leși, saū Munteni, saū Unguri, saū hie ce limbă ar hi, ei să aibă a veni, iar de la Domnia mea vor avea **slobozie** : în 3 ani neci ună lucru Domniei mele nu vor lucra, nici vor da dajde, nici iliși, nici sulgiu, nici galben de casă, nici zlot, nici o angherie câte sunt pe alți mișei ai Domniei mele nu vor da, ei vor hi de tôte în pace.... nici cai de olace, nici boi de podveți, nici dobitocul lor să nu le luați pentru alți oameni,» etc.

6. — Uriculă de la Alexandru Vodă feciorulă lui Radu Vodă din Dec. 29. Este o carte către ispravnicii de Huși și de Stăniilești, scrisă slavonesce de diaculă Pătrașcu. — Archiva Statulăi din Bucuresci : doc. Episc. Huși, pach. $\frac{51}{32}$ doc. No. 3. — Aducemă aci câte-va rânduri din suretulă scrisă în 1815 Aprilie 5 de Clucerulă *Dobrovici* : «Să aveți a lăsa fôrte în pace aceste sate anume Rășeștiu, Podeni, Cozieștiu, Plopeni, Crețesti și Hrubeni, să n'aveți nici o trébă, nici să intrați în aceste sate, ci tôte să aibă a fi sub ascultarea Sf. Episcopii Hușului, după cum aū fostă și până la acéstă vrême».

7. — Uriculă lui Matei Vodă : «*Vnuc Iō Basarab V.V.* din 7141 Octombrie 10 (1632). Matei Basarab dă Episcopiei de Buzău dreptulă de a-și scuti poslușnicii în modulă următoră : «*Davam Gospovdami sie poveleanie gospovdami Sfintei Episcopii și cinstitulăi prea luminatulăi părintelăi nostru Kir Efrem piscopol de Buzeu, ca să fie în pace poslușnicii ce sunt impregiurul Sfintei Episcopii strănși, unii de pre în Moldova, alții de în Brăila, alții de pre într'altă parte, să aibă pace de bir și de galben și de o *sluhă* și de cătră județul*

cu 12 părgari și de către călărași pentru caii de olac și de toate slujbele și mâncăturile câte sunt preste an în țera Domniei mele, însă care va fi Moldoven să aibă a-și darea birul Moldovenesce, iar care nu va fi Moldovean să aibă bună pace de toate, cum scrie mai sus, pentru Sfânta Episcopie, că este arsă și stricată, ca să lucreaze și să dreagă, să fie de ajutor și de postlușanie sfintei Episcopii, pentru că am vădit Domnia-mea și cartea reposatului Radului V.V. și cartea fiu-său Alexandru V.V. și cartea lui Alexandru V.V. fecioru lui Iliăș V.V. și cartea a lui Leon V.V. de pace și de repaosu. București Oct. 10 7141» (1632).

8. — Uricul de la Gheorghe Stefanu Vodă din 7162 Dec. 15 (1653). Prin acestu chrisovă scrisu românesc și datu din orașul Romanu, Domnitorul scutesce 12 poslușnici ai mănăstirei Galata, toți streini. Actul este scrisu de Diacul Ionașcu. — Archiva Statului în București, pach. No. 6 alu mănăstirei Galata.

9. — Uricu de la Gheorghe Ghica Vodă, din 7167 Mart. 3 (1659), scrisu românesc, din Iași, sub semnătura proprie a lui Vodă. Scutesce 4 poslușnici ai schitului *Delul mare* : «*însă să hie omeni străini fără cislă și fără stăpănu.*» — Archiva Statului București; doc. mănăstirei Galata, pach. No. 6.

10. — Uricu de la Istratie Dabija Vodă, din 1665 (luna lipsece), scrisu în românesc, la Iași. — Archiva Stat. din București, documentele mănăstirei Bistrița, pach. No. 12, doc. No. 6. — Prin acestu act Dabija Vodă scutesce 2 omeni aduși de mănăstire din altă țera : «*Munteni sau Sirbi sau fie ce limbă voru hi, la viile mănăstirei.*»

11.—De la același Domnu unu altu uricu din 1661 Iulie 27; este o poruncă către slujitorii din ținutul Hârlăului, scrisă din Iași, în limba românească, sub semnătura lui Vodă. «*Scutesce de dări pre unu omu străinu adusu de mănăstire la nisee vii din Cârjești.*»

12. — Eustratie Dabija Vodă, Iași 7170 Ghen. 10 (1662) în românește. Dă voie mănăstirei Némțului și «Vătamanului din sată de la Oglindești (țin. Niamț) să aibă a-și chiea și a-și stränge ómenī dintr'altă țeră, din țera turcéscă, și din țera leșéscă, și din țera căzácéscă, și de într'alte părți, de unde vorū hi, fie-ce ómenī vorū hi, numai să hie ómenī fără cislă și fără trăsură (тpзсрл), să vie să s'ășeze acole la ace slobođie». Îi scutesce pe unū anū.... «Așjderea și ómenīi cei de locū, încă să aibă a stränge la satū și vorū fi în pace de dajde, și de zlotū, de lei, și de talerī, și de galbenū, și de ortū etc. — Bibl. mănăstirei Némțu, pach. Oglindescilorū.

13.—De la Iiașū Alexandru Vodă poruncă către dabilarī cu data din 7175 (1667) Ianuarie 8, sub semnătura lui Vodă și scrisū românește, în Iași, de Diaculū Leca. Scutesce poslușnicīi mănăstirei Pângărași. — Arch. Stat.; docum. mănăstirei Pângărași; pach. No. 3, doc. No. 101.

14. — De la Antonie Voevodū, domnū alū Muntenilorū, cu data din 7178 Aprilie 10 (1670), aflămū trecutū în condica Episcopiei de Buzēū (tom. II pag. 354), care se păstréză la Minist. Domeniilorū, următorulū actū :

«M. B. Io Antonie Voevodū i gospovdin davat Gospodavmi sie povealeanie Gosp. sfintei și Dumneđeesci Episcopii de la Buzēū și parintelū Episcopulū Kir Gregorie, ca să fie Sfintei Episcopii 15 poslușnicī și 8 curtēni carī sunt pre lângă sfânta Episcopie în pace și ertatī de bir, de talerī, de miere cu cēră, gălētă cu fân și de simbria (?) și de alte de tóte dajdiile și mănăturile câte vorū hi pre an în țera Domniei méle, de nimica val saū hântuială să nu aibă, pentru că m'am milostivitū Domnia mea de i-am ertatū de acestea de tóte câte scriū mai susū, căci iaste sfânta mănăstire fără de nici unū venitū de nici o parte, nici are sate, saū Rumāni, ca să pórtē grija bucatelorū, fără numai cu acești ómenī poslușnicī, carī scriū mai susū. Dreptū acea i-amū ertatū domnia mea de tóte, cum iaste mai susū đisū,

precum a fostă ertatū și la alți domni de mai nainte vrême, ca să pótă fi de tréba și de poslușania sfintei Episcopii. Dreptū acéia și voi tóte slugile Domnii méle, birari, găletari, samnici, vericari cu ce slujbă veți umbla în acea parte de locū, de vrême ce veți vedé acéstă carte a Domnii méle, iar voi încă să aveți a vē feri de acești poslușnici de toate, cum scrie mai susū. Căci cine s'arū ispiti a-ī invălui verī de ce peste cartea Domnii méle, bine să știe că unii ca aceia vorū avé mare certare de către Domnia mea.

15. — Stefanū Petru Vodă, în 1673 febr. 11 (7181) poruncesce către dabilarii din ținutulū Romanului, cu poruncă scrisă românesce din Iași de către diaculū Oprea și iscălită de Vodă, să scutésca de dări și de angarii unū omū străinū adusū de mănăstirea Pângărafi. — Archiva Statului din Bucuresci, No. 103 din pach. 3.

16. — În 7182 (1674) Apr. 15 Dumitrașcu Cantacuzino scrie din Iași românesce carte către «Slugile Domniei nóstre care umblă cu tóte slujbele Domii méle aicea la fârgulū Iașului : să lăsați în pace 12 case din Galata de susū de pe lângă mănăstire de dajdie, și de zlot, și de galbeni, și de taleri, și de lei, și de orți, și de tóte dările, și angaralile cari sunt pre alți mișei în țera Domnii mele, pentru a sluji și a posluși trebile ce vorū fi ale sfintei mănăstiri». — Archiva Statului din Bucuresci pach. No. 4 alū mănăstirei Galata.

17. — Duca Vodă în 7189 Aprilie 2 (1681) dă mănăstirei Cetățuia uriculū în românesce cu data din Iași sub semnătura domnésca, să facă *slobozie* : «să chéme ómenī streinī dintr'alte țeri, orī cât de mulți și să-ī așeze la siliștea de la Tătărea». Vodă îi scutesce pre aceștia de tóte și dice că : «până li se va umplea cisla cărții îi vomū tocmi Domnia mea de vor da *ruptulū* mai pentru *ioșorulū* lorū, iar cu țera amestecați nu vor hi». — Archiva Statului din Bucuresci, mănăstirea Cetățuia, pach. No. 3.

18. — Dumitrașcu Cantacuzino dă în 7193 Mai 20 (1685) unū

urică, adecă cu câte-va luni înainte de sfârșitul Domniei sale, în favoarea mănăstirei de călugărițe de la Socola de lângă Iași. Actul este datat din Iași, semnat de Vodă și scris de Diacu Gligorie. — Archiva Statului din Bucuresci; doc. Mitropoliei de Iași, pach. 45. — Prin elă Dimitrie Cantacuzino scutesce 12 poslușnicii ai mănăstirei de călugărițe de la Socola : «ca să le apere de tâlhari, fiindă mănăstirea în codru, și să locuiască lângă sfânta rugă, ca nu cumva să mērgă niscare tâlhari să jecuiască sfânta mănăstire și să ucigă călugărițele». Domnitorulă îi scutesce de : «dajdie, de zlot, și de lei, și de taleri, și de galbeni, și de orli, și de seii, și de piei, și de fână, și de lemne, și de cărbuni, și de nuiale, și de lucru la curtea Domniei mēle, și de lucru la iaz, și de podvada, și de alte angarii».

19. — Constantină Vodă Cantemiră în 1685 Aug. 8 (7193) confirmă scutița de mai susă cu actulă scrisă romănesce în Iași de Diacu Pētrașcu dascălulă. — Archiva Statului din Bucuresci, doc. Mitr. de Iași, pach. No. 45.

20. — Același domnitoră Constantină Cantemiră dă în 7201 Dec. 20 (1692) actulă de scutirea poslușniciloră mănăstirei Bărnova scrisă ramănesce din Iași și iscălită de Vodă. — Archiva Statului, Bucuresci; doc. mănăstirei Barnovă, pach. No. 3. — Iată extractă din elă : După ce recunōsce că mănăstirea Bărnova, unde este hramulă marelui mucenică Gheorghie, «mai de nainte vrēme avea sfintele mănăstiri sat cu vecini de era de slujbă și de ajutoră mănăstireloră, iar acum stricându se țera și împrăștiindu-se ómenii și mănăstirele rămăindă slabe și fără agiutor, și domnia mea pururea mergăndă pe la sfintele mănăstiri soboră și cu slujitori și alți boeri de osebi și Turci, și când sunt bejenii iarăși mergă boerii și alți ómeni de fac multă supărare mănăstireloră și neavēndă mănăstirele ómeni de slujbă și de poslușanie, am ertată 7 poslușnicii să hie apărați de zlotă, de lei, de taleri, de galbeni, de sulgiu, de iliș, de untă, de miere, de ialoviță, de boi de siliște, de cai împărătesci, de

caî de menzilă, de caî de olacă, de caî de óste, de caî de branişte, de chile, de conacă, de podvezi, şi de tóte dările, şi angariile. . . . Pentru multulă greă ce este asupra ţerei să deae şi ei agiutoră de omă câte 2 galbeni. . . . Ună galbenă la sf. Gheorghe şi ună galbenă la sf. Dumitru. . . . Pentru acea şi voi desetnici de stupi, şi goştinari de oi, şi goştinari de mascuri, nimeni întru nimică să nu-î învăluéscă»... etc.

21. — Constantină Duca Vodă, după mórtea lui Const. Cantemiră, dá, în 7201 Iuliă 5 (1693), ordină, din Iaşi, scrisă românesce de Diaculă Vasile Niagulă şi astăđi conservată la Arch. Stat. Bucuresci între docum. mănăstirei Barnova pach. No. 2, de scutela a 4 ómeni de la acéstă mănăstire : «Sârbi, ómeni străini, veniţi dintr'altă ţară saă măcară să hie fostă şi ómeni de ţară şi fostă lipsită de multă din ţară». Pre aceştia îi scutesce de sulgiă, de iliş, de care, de branişte, de care împărătesei şi de tóte dările şi angariile.

22. — Acelaşi Constantină Duca, cu ţidula domnéscă către slugile domnesci din ţinutulă Tecuciulă, scrisă din Iaşi, sub semnătura Domnului, în românesce, din 7202 Mart. 22 (1694), scutesce ómeni străini aduşi de mănăstirea Galata la viile sale. — Archiva Statului Bucuresci, pach. 7 ală mănăstirei Galata.

23. — Antiochă Constantină (Cantemiră) V.V. în 1696 (7204) Iulie 23 dá uriculă românescă, din Iaşi, sub semnătura lui, prin care scutesce 3 poslujnici ai mănăstirei Zabrauţi, *ómeni străini* fără de bréslă, ca să fie poslujnici mănăstirei. Actulă, atingendă şi alte chestiuni, îlă aducemă aci întregă :

«Antioh Costantină V. V. Bojió.... etc. Adică Domnia mea, bine vréndă a urma buneloră şi fericiteloră lucruri ce aă făcută şi aă lucrată alţi luminaşi răpăosaşi Domni maî nainte de noi, de aă dat şi aă întărită sventele rugi, mănăstiri şi beserici cu obiceié bune de folosă, milostivitu-m'amă dară şi Domnia mea pre svânta mănăstire Zăbrauţul ce éste din temeî zidită şi obârşită de svinţia sa părintele şi rugatoriulă nostru Kir Lavrentie Episcopulă de Ră-

dăuți, sub hramul Adormirei sventei și précuratei și pururea feciőră Maria Maica D-luă Nostru Iisusă Christosă, Făcutu-i-amă obi-ceiă ca și altoră svente mănăstiri, să hie în pace de desetine de stupi, și de goștine de oi, și de mascuri, și de pogonarit de vie să aibă a scuti două-spre-dece pogone de vii, și să aibă și o cărșimă în scutelă de camână, de bezmân, de cepărită, de bouri, nemica să nu dee. Pentru să fie de cėră și de tămăie, și de unt-de-lemnă la svinta mănăstire. Mai milostivitu-m'amă Domnia mea și am ertat trei poslușnici ómeni *străini fără de brésă*, să hie în pace de dajde, de zlot, de lei, de taleri, de galbeni, de iliși, de sulgiu, de boi împărătesci, de cai împărătesci, de cai de minzilă, de boi de dărvale, de braniște, de chile de Camenița și de alte dări și angheriă, de tóte câte or hi în țara Domniei méle, să hie numai pentru poslușanie svintei mănăstiri. Stupi, oi, mascuri, ce or avea acei 3 poslușnici, încă să aibă a plăti desetina și goștina la cea svintă mănăstire, pentru să hie de agiutoră svintei mănăstiri, iar cine din boeri sau slujitor ar face vre-un val va hi de certare, precum aș seris cărșile și altor Domni ce aș fost mai nainte de noi, iar rugatorilor noștri călugări ce or hi petrecători la cea svinta mănăstire să aibă a ne pomeni la svântul jertfelnic la svinta liturgie. Așij-derea și după a noastră viață și domnie pre cine Dumneđeă va alége Domn a fi acestei țeri a noastre a Moldovei, din seminția noastră sau dintr'alt neam străin pohtim pre Domnia-sa să n'aibă a strica a noastră milă și întăritură, ce mai vârlosă să aibă a da și a întări acea svintă mănăstire, și intr'alt chip să nu hie».

24. — Mihailă Racovița, în a 3-a domnie, la 7224 Marte 21 (1716), cu actulă românescă, din Iași, semnată de dănsulă și serisă de diaculă Vasile Popa uricar, scutesce 20 de poslușnici ai sfântului Gheorghe din Galați, care «aș suferită din tîmpu rescóleloră». — Arch. Stat. Bucur., pach. No. 7, mănăstirea Galata.

25. — De la acesta-și domnitoră Mihailă Racovița, în 7233 Iulie 23 (1725), se poruncesce la slujba-ii din ținutulă Némpluă, prin ordină

românescă datatū din Iași și iscălitū de Vodă, ca să scutescă ómenī străīnī poslușnicī aī mănăstireī Pângărați. — Doc. No. 118 pach. 3 alū mănăstireī Pângărați în Arch. Stat. din Bucurescī.

26.— Gr. Ghica Voevodū, în 7236 Iunie 11 (1728), semneză cartea românescă : «la boerī și slujitorī carī veți umbla cu trebile Domnī mele la țīnutu Némțului precum și țēranilorū de prin pregiurul mănăstireī Pângăraților». Vodă iartă de tóte dările și angariile pe unū sāracă argatū și unū călugăraș Bobiac, care îi sunt de poslușnicie la mănăstirea Pângărați. — Arch. Stat. Bucurescī, pach. No. 3, doc. No. 119.

27. — De la Constantinū Mih. Racoviță unū uricū din 1751 Iunie 18 (7259), prin care scutesce 4 liuđi străīnī făr de bir la Visterie, ca poslușnicī aī mănăstireī Galata. Românesce, din Iași. — Archiva Statului Bucurescī, plicu No. 4, mănăstirea Galata.

28. — La 7266 Iulie 25 (1758) Scarlat Ghica Vodă dă actulū românescū, datatū din Iași, iscălitū de Domnitorū și contra semnatū de Ion Paladi vel vist. — Arch. Stat. Bucurescī, Mitrop. de Iași, pach. No. 152 doc. No. 16.

Importanța acestuī documentū ne obligă să-lū aducemū în întregime. Iată-lū :

Titlulū domnului în roșū (Caligrafia de la finea secol. XVIII).

«De vreme ce prea cinstit și alū nostru duhovnicescū părinte Sf. Sa chir Iacob metropolitulū țerei, ne arată că s-ta metropolie se află fórte lipsită de ómenī de slujbă pentru trebuința ei, ce este lucrul celū maī trebuitor și folositor, neavēndū aice prinprejurul Iașilor aprópe moșii ca acelea cu ómenī de la carī să curgă folos și ajutor de slujba sfīnteī metropolī, căci și câte moșii are metropolia sīnt departe, de la care moșii nu are metropolia nici unū felū de chivirniseală pentru depártarea lor. Și pentru una ca acesta aū rostitū Sf. sa părintele metropolit de aū făcut schimb cu sf. mănăstire Putna. Dat'aū sf. sa părintele metropolit mănăsti-

reî Putnei moşia metropoliei, anume Dumbrăvenii (în țin. Sucevei), și în locul aceleia aŭ luat de la mănăstirea Putna moşia anume *Sineștiu* la țin. Carligaturei. Dar fiind și Sineștiu lipsită de ómenî de slujbă, ne-aŭ rugat sf. sa ca să-i facem carte domnescă de *slobozie*, cu care să strîngă ómenî străini de prin alte țeri, cari să se tocmescă cu *rupta* la Visterie și să fie osebiți dintr'altă țera. Decî după arătarea și cererea sf. sale părintelui metropolitului, socotit-amŭ și domnia mea împreună cu totŭ svatul nostru și am găsitŭ cu cale și cu dreptate cererea sf. sale, fiind-că metropolia este maica tuturor bisericilor acestei țeri (care nu numai că deapurrerea are pentru sine trebuință de multă slujbă, ce încă și mulți streini și săraci năzuesc la dēnsa, ca la maica lorŭ). Pentru care Domnia mea, deosebit de alte mile ce am făcut cu s-ta metropolie, am adaos a o milui și cu acēsta (adecă) să aibă sf. sa păr. mitrop. a aduce ómenî streini deprintr'alte țeri, cât de mulți și să-i așeze la Siliștea de mai sus arătată Sineștiu. Și acești ómenî după ce vorŭ veni și se vor așeza 6 luni=întru nemica să nu fie supărați pentru bir, iar după ce vor trece 6 luni sf. sa să aibă a-i areta pre isvodŭ la visterie ca să se așeze birul lor cu *rupta* la visterie, și să dea de totŭ omulŭ *casariu* într'unŭ anŭ câte 8 lei și holteiul câte 4 lei și ei să se cisluească întru sine ca să deē fiește-care după puțința sa, și aceștia bani să-i deē pe 4 sferturi într'unŭ anŭ, adecă pe trei luni unŭ sfertŭ, și între dînșii zlotași ómenî domnești să nu intre, fără numai vornicelul ce va fi orânduitŭ de la metropolie să aibă a strînge banii sfertului și să-i aducă la Visterie. Și pentru ca să se cunóscă acești ómenî dintr'altă țară, să li se deē și pecetluituri roșii pe fețele lorŭ. Inșă vornicelulŭ acestui sat nici decum să nu primescă a se amesteca ómenii de țera în ómenii aceștia, ce îndată ce ar veni ómenî străini să se așeze într'acēstă siliște, întru acelaș ceas să-i iēe vornicelulŭ ca să se pue la tabla visteriei și să-i deē și pecetluit roș pe față și să fie ómenii aceștia scutiți și apărați de tóte angăriile câte vor fi pe alți locuitori în țera Domniei mele. Așijderea și ispravnicul și alți slujbași ce vor fi orânduiți la acest ținut cu slujbe domnesci, să

nu aibă a se amesteca întru acești ómenî, nici a-î judeca, nici a-î globi, ce când vor avea vr'o judecată ómenî de aceștia cu ómenî de țeră să mérégă să se judece la ispravnicul ținutului, iar când vor avea numai între dinșii pricinî de judecări i va judeca sf. sa părintele mitropolitul, osebit de furtișag și de mórte de omú care aceste pricinî se cuvine a se cauta de Divanulú domnesc. Drept aceea poruncim Domnia mea d-tre ispravnici și alți slujbași ce veți ímbla orî cu ce fel de slujbe și porunci la acest ținut de mai sus arátatú, pre acești ómenî întru nimic să nu-î supărați, ca să-și pótă purta și birul lor și să fie și pentru slujba s-tei metropolii».

29. — Grigorie Ion Voevodú, la 7271 Iunie 6 (1763), scutesce de birú și angării 4 ómenî ai mănăstirei Galata dintre cari : «2 ómenî streinî Ruși din țera Leșescă să le dea Visteria pecetlurî roșii pe fețele lorú ca să fie cunoscuți dentr'altă țeră». — *Arch. Stat., mănăstirea Bărnovski, pach. No. 6.*

30. — Grigorie Alex. Ghica Vodă în domnia a doua anulú I^{ia}, la 1775 Aug. 7, scutesce 5 poslușnici ai mănăstirei Coșula. — *Arch. Stat. Bucuresci, mănăstirea Coșula No. 8.*

*

Une-orî Domnitorii scutiau în favórea mănăstirilorú sate întregi, existându deja, compuse din streinî și chiar din pămîntenî. Ba chiar aceste sate le puneau sub jurisdicțiunea imediată și exclusivă a Epi-scopilorú. Aceste sate aveau să slujescă la trebuințele mănăstirei, și în scutirile ce le acordaú Domnitorii și mai alesú din neamesteculú la ele a slujbașilorú domnesci, aflaú mijlocú eficace de prosperare.

Așa sunt bună-órá următóarele urice :

31. — Incă la începutulú secolului alú XVII-lea, la 1603 Mart 20 (7111), *Ieremia Moghilă* dá chrisovulú, slavonú, din Iași, scrisú de Diaculú *Gligorcea*, chrisovú prin care scutesce pre locuitorii din Văleni ai mănăstirei Probota, pe 3 ani, «orî cari vorú fi în satulú acela, orî Ruși, orî Munteni, orî Unguri, orî Serbi, orî Moldoveni,

saŭ orî-ce limbă, să fie de la Domnia mea *slobođi* pe 3 ani, ca să nu ne lucreze neci unŭ lucru, neci iliș să plătéscă, neci 50 parale să nu dée, neci unŭ felŭ de angării» etc.

32. — Din acéstă categorie este și uriculŭ măi sus adusŭ (la Nr. 6), din 1629 Decembre 29, de la Alexandru Vodă fiulŭ lui Radulŭ Vodă, pe satele Roșeșcii, Podeniŭ, Plopeniŭ etc., cari sunt puse sub directa jurisdicțiune a Episcopiei de Huși.

33. — Totŭ de la Alexandru Vodă avemŭ unŭ uricŭ din 1629 Noembre 17 (7138), scrisŭ românesc, în Iași, de diacul Mihalcea, care uricŭ învoesece mănăstirei Galata și Vătamanului din satulŭ mănăstirei, din Tolfăesci (țin. Iași) «spre aceea, orî căfi ómenî dintr'alte țeri, Ruși, saŭ Ungurenî, saŭ Leși, saŭ Munteni, saŭ Unguri, saŭ hie ce limbă ar hi, să aibă a veni, iar de la Domnia mea vor avea slobođie în 3 ani». — Urméză scutirile. — Arch. Stat. din Bucuresci. Pachetul No. 6 alŭ mănăstirei Galata.

34. — Uriculŭ din 1669 Iunie 28 (7177) de la Duca Vodă. Carte către zloțași, léoși, talerași, gălbenasi, ortași, ilișeri, sulgeri, untari etc. «Să scutéscă ómenî Ungurenî ce va aduce mănăstirea Bistrița în braniștele ei». — Arch. Stat. Bucuresci. Mănăstirea Bistrița, pach. No. 7. Doc. 13. — Este scrisŭ de Leca, în românesc, la Iași.

35. — Uriculŭ de la Istratie Dabija cu data greșită (7101 Apr. 7?). Carte către Episcopulŭ de Huși și vătamanulŭ de Plopeni «să aibă a chema ómenî străinî din țara Unguréscă și dintr'alte părți fie ce limbă vor fi și daca vor veni de se vor așeza acolo la acel sat.... de la Domnia mea or avé slobozenie în 4 ani și vor fi în pace de.... etc. (Urméză dările). Slobođie pe 4 ani. — Arch. Domen. Moșia Plopenii, No. 4163).

36. — Uricŭ de la Stefanŭ Petru Voevod :

«Dat-am cartea Domniei mele Rugatorului nostru Egumenului de la S-ta mănăstire de la Cetățuea și deregătorului și vătamanului seŭ de la siliște de la

Șendreni, ce este pre Bârlad la ținutul Covurluiului, să aibă a chiema și a strânge ómeni streinî din țera Turcească și din țera Muntenească și de pre alte părți, *hie* ce limbă ar hi. Iară deaca or veni și se vor așeza la acé siliște ce măi sus scriem, de la Domnia mea vor avea *slobozie în 10 ani*, și vor hi în pace de dajde, și de zlot, și de leî, și de talerî, și de galbenî, și de sulgiu, câte sunt pre alți mișei în țera Domniei mele. Așjderea și voi olăcari, și podvodari întru nemica să nu-î invăluescă, ce să *hie* în pace de tóte câte măi sus scriem. Iară cine-î va invălui, de mare certare va fi de la Domnia-mea. Intr'alt chip nu va fi». Semnaî : Iă Stef. Petru V.V. — *Diac* : Mihaî. Iași 7181 Mart 4 (decî 1673). — Arch. Stat. Buc. Schitulă Brađii. Metoc metrop. din Iași pach. No. 26.

37. — In 7216 Noemb. 17 (1707) Mihaî Racovița V.V. dă din Iași, în românesce, scrisă de vestitulă diacū *Acsinte Uricariulă*, ună chrisovă prin care scutesce de dări întregă satulă Andrieșanii în folosulă mănăstirei Cetățuia. — Arch. Statului din Bucuresci, mănăstirea Cetățuia, pach. 2.

38. — Uriculă de la 7223 Maî 23 (1715) semnată de Nicolae Alexandru V. V. (Mavrocordată), din Iași, scrisă românesce. — Arch. Stat. din Bucuresci; docum. mănăstirei Cetățuia, pach. No. 3.— Prin acestă urică Mavrocordată poruncesce, în favóre asatului Tulucesci, ca «Vornicelulă de Tulucesci să apere satulă acela de a fi giudecat de căpitanii cei mari și să-î giudece numai vornicelulă și să-î certe pe vina loră».

*

Scutirile unoră asemenea sate și privilegiile ce li se acordaă, cât privesce juridicțiunea la care aparțineau, erau limitate pe ună numără de ani, variindă de la 2 la 10. Aceste privilegii într'unele casuri erau reinnoite printr'ună nouă chrisovă.

*

Domnitorii simțindă nevoia reîmpopularii țărilor, făceau *Slobozii*, orî permiteau acésta și ca recompensă pentru slujbele aduse de veri-ună boieră, permiteau, dică, acestora să deschidă Slobođii pe ocinele loră, orî în locurile de Siliște și le dădeau prin chrisóve

dreptul de a aduce locuitorii. Naționalitatea și religionea acestor locuitori era lucru indiferent, de aceea vedem că în chrisóvele de Slobođii se spune anume că locuitorii ce se voru aduce de peste hotar, pot sã fie Leși, Ruși, Cãzaci, Unguri, Turci, Sirbi, Bulgari, Munteni, (iar în Muntenia Moldoveni), cu singura condițiune sã nu fie din locuitorii înscriși deja în catistișele Visteriei. Iatã câte-va urice din acestã categorie :

39.—Radul V. V. la 7126 (1617) Oct. 18, acordã dreptul «Doamnei și sorei reposatului Visternicului Zoteei, de Slobođie și un loc din țin. Sorocei, sã adune «vari (sic) câți ómenii voru ei (sic) stringe tracela sãt сѣт (sic) ce se chiemã Дѣловѣк», grec, saũ sirb, saũ leah, saũ rus, saũ muntean, saũ fie ce limbã va fi (sic) din altã țarã. Ei sã fie de la Domnia mea în trei ani slobođii nicii un lucru a lucra noue, saũ iliș (ѡлиш) a plãti saũ dajde, nicii сѣлю, necii cincideci de aspri, necii desetina de stupi, necii goștina de oi, necii de porci, necii ce alte angãrii mai nenumite ce imblu pre țara (sic) și pre mișei domniei mele; necii cai de olac, necii podvoade, necii dobitocul lor sã se traga prin tale (sic=alte?) sate. Așjiderea și voi parcalabi și glodnici și deșugubinarii și cãmãnarii sã n'aveți a'nvãlui nicii în sat intra (a intra?), ce sã aibã pace intra'acesti 3 ani (дѡ). Inșã ómenii den alte țeri, fãrã óamenii ce vor fi de sat; și așa sã faceți și intr'alt chip sã nu faceți preste cartea domniei-mele.» — Arch. Stat. Buc. St. Sava din Iași. Pach. No. 15. Doc. No. 1.

40.—Iw Mihaï Racovița Voevod cu mila etc....

«Dat'am cartea Domniei mele Domniei sale lui Lupașcu Murguleț, și Diregãtorului și Vatãmanului seũ de Siliște de la în țin. Cernãușilor, spre aceea ca sã fie volnicii cu cartea Domniei mele a chiama și a strãnge ómenii streinii din țera Leșescã saũ despre alte pãrți de locu și dacã ar veni și s'ar așeza la acea siliște ce mai sus scriem, ori cât de mulți ar hi, de la Domnia mea vor hi în pace de tóte dãrile și angãriile pinã în 6 luni, iar dupã ce se va plini cista cãrtei, or veni la Domnia mea de se vor tocmii cu rupta, pe om, la Visterie dupã prilejul lor; și din tocmela lor nime nu-ı va scóte, necii cu țara nu vor hi amestecați nicii la unele, nicii bucatele lor pentru alții nu se vor lua. Așjiderea m'am. Domnia mea pentru acei ómenii strãinii, ce ar veni pe cartea Domniei mele sã dee desetinã de stupi și goștinã, de oi și de mascuři, din dece bucãți un leu, iar mai mult sã nu de. Iar cine ar ispiti a le face mãcar cât puțin val peste cartea Domniei mele, unii ca aceia de mare cãrtã de la Domnia mea vor fi. Acestã scriem»;

41.—Uriculă din 7170 (1662) Ghen. 31 de la Eustratie Dabija V.V.

«Dat-am cartea Domniei mele slugei noastre lui Grozav diregătorului de la o Siliște a Domniei mele ce se chiamă Țigănești în ținutu Tecuciului pe Bêrlad și Vătămănuului de acoloa, prin aceea, că ori căți oameni vor chiama, din țera Turcescă, și de la Munteni, sau de la Ungurenî, sau fie din ce țeră vor veni și se vor așeza acoloa într'acel sat la Țigănești, de la Domnia mea vor avea *Slobođie* și vor hi în pace, și neci un lucru al Domniei mele nu vor lucra, neci dajde nu vor da, neci zloți de cap, neci galbeni, neci lei, neci taleri, neci orți, neci iliși vor plăti, neci sulgiu, neci unt; de toate dările și angăriile vor în fi pace de câte sunt pre alți mișei în țara Domniei mele. Iar dacă se vor..... (lacună) cum scriem mai sus, de aci îi vom socoti Domnia mea de vor da cu ruptul pe an după puterea lor....» etc. (Convorb. liter. No. pe luna Martie 1884).

Până ađi, ȃice d-lu Papadopol-Calimachă, există la Țigănești *Slobođia Ungurenî*. — Veđi și uriculă din ⁷¹⁸⁷/₁₆₇₈ Decembre 18 de la Duca V. V. — Arch. Stat. Buc. mănăstirea Galata, pach. No. VI.

42. — Uriculă din ⁷¹⁹⁶/₁₆₈₇ Noemb. 2. Șerbană V.V. de la Munteni volnicesce pre Egumenu de la Radu-Vodă să iea dijmă de pe moșia *Paraipani*: «de la tot omul, veri fie Grec, ori Sîrb, ori Turc, veri țeran aă măcar ce fel de om s'ar fi hrănind și ar fi ținend bucate pe aceea moșie a mănăstirei». — Arch. Cred. funciară rurală, Carton 61).

*

Ună altă scopă urmărită prin *Slobođii* era rechiamarea în patrie a locuitorilor emigrați din ea fie din cauza răsbóieloră, fie în urma veri unei fapte criminale.

43. — Așa ȃice bună oră chrisovulă lui Bărnovschi Vodă din 1629 Mart. 16 (7137): «Și oameni ce vor hi eșit din țara Domniei mele, printr'alte țeri, de bogate nevoi sau de nescare-va greșeli, ce vor hi greșit, toți să aibă a veni la Siliște la Mugești». — Arch. Stat. Buc. mănăstirea Tazla; pach. No. 8. (1)

(1) Este scrisă în romănesce de ȃiaculă *Kiriak*. Dăgan e învoită să aducă «ori-ce oameni va chiama elă dentr'altă țeră, din țera muntenescă și den țera Turcescă, rusă sau muntenu sau sîrbă, sau și oameni ce vor hi eșit den țara Domniei mele pentr'alte țeri, de bogate nevoi sau de nescare-va greșele ce vor hi greșit, totă să aibă a veni la siliște la Mugescl. Iar

44. — Uriculū din 1693 Iuliū 5, scutindū 4 ómenī ai mănăstirei Bărnova, țice că aceia potū fi *ómenī străini veniți dintr'altă țeră sau măcarū și ómenī de țeră și fostū lipsiți de mult din țeră*. — Arch. Stat. Bucur. mănăstirea Bărnova, pach. No. 2.

Iată încă câte-va urice din această categorie de slobodii :

45. — Uriculū din 1661 (7169) Mai 1 de la Stefanū Vodă, dă voie lui Iordache Cantacuzino Marele vistiernicū a face slobodie în siliștea *Lăzești* (moșia Blăgești) «de a aduce ómenī ori de unde și de orice limbă : turcescă, leșescă, unгурescă, muntenescă și dintr'alte părți». — Arch. Sf. Spiridonū. Iași, Moșia Blagești. Plicu 4.

46. — Uriculū de la Duca V.V. 1669 (7177) Febr. 26 :

«Dat'am cartea Domniei mele rugătorului nostru Ioan Episcop de Huși și dregătorului și vătamanului sēū din sat din *Cârligan* (țin. Falciul) spre aceea să aibă a chiama ómenī streini din țera Turcescă, și din țera Muntenescă, și din țera Ungurescă, și din țera Leșescă, și din partea Căzăcescă, fie ee limbă or fi și vor veni de se vor așeza acolo la acel sat, de la Domnia mea să aibă slobodie în doī anī, și vor fi în pace de dajde, și de zlotă, și de taleri, și de galbeni, și de orți, și de iliș, și de sulgiū, și de *unt*, și de braniște, și de alte dări și angării, de tóte câte sunt pre alți mișei în țera Domniei mele, nimic întru nimica nu îi va învăluī. Așisderea și voi pircălabi de acel ținut, și vornici de Huși, și globnici, și deșugubinari, și olăcari, și potvodari întru nimica să nu-ī învăluīți, nici să-ī globiți. Iar cine îi va învăluī peste cartea Domniei mele de mare certare va fi de la Domnia mea». — Arch. Stat. București, Episc. Huși, pach. ⁴⁶₂₇. — Actul este în romănesce, iscălitū de Vodă și scrisū de diaculū **ЄДИМНЕ**.

47. — Uriculū lui Stefanū Petru V.V. din 1673 Mart. 4, invoiește mănăstirei Cetățuia, slobodie în siliștea de la *Șendreni* ce este pe Bârlad. Vodă ordonă

de la Domnia mea vorū hi ertați măcarū ce greșală vorū hi greșitū și vorū avē *slobozie* ; în 3 ai (*ani*) neci unū lucru Domniei mele nu vorū lucra, neci dajde nu vorū da, neci iliș, neci sulgiū, neci o angarie, câte sunt pre alți mișei ai Domniei mele nu vorū da, ci vorū hi în pace ; așisderea și de goșlină de mascurl, de desetină de stupi, și de camână, am lăsatū Domnia mé sa hie în pace în cești ani să nu dée. Pentru aceea și voi toți starostii de aceli ținutū, și globnici, și deșugubinari, și podvodari, și olăcari să nu-ī prădați, neci să-ī globiți, neci boii lorū la podvede să nu-ī luați, neci caii de olac ; ci să hie în pace...»

Dregătorului și Vătamanului de Covurlui să aibă a chiâma și a strânge ómenî străinî din țera Turcescă, și din țera Muntenescă, și despre alte părți, hie ce limbă ar hi. Iar dacă or veni și se vor așeza la acea siliște, de la Domnia mea vor avea slobođie în 10 ani». Urméză apoi scutirile de dări precum mai sus. — *Arch. Stat. Bucur. Schitu Brađă ; pach. No. 26.*

48. — 7184 Ghenar 12.

«Noî Antonie Ruset V.V. b. m. g. z. etc. Dat'am cartea Domnieî mele părintelui și rugatoriului nostru Sf. Sale Sofronie Episcopul de Huși și diregătorului și vătamanului sėu din siliște din Crețesci ce este pe Lohan, la ținutul Fălciului, spre aceea ca să aibă a-și chiema ómenî străinî de altă țeră, din țera Turcescă, și din țera Muntenescă, și din țera Ungurescă, și din țera Leșescă, și din partea Căzăcescă, și despre alte părți, hie ce limbă vor hi, să aibă a veni și a se strânge cât de mulți; și dacă vor veni și se vor așeza la cea siliște ce mai sus scriem, de la Domnia mea vor avea slobođie într'un an și vor hi în pace de dajde, și de zloți, și de lei, și de talerî, și de galbenî, și de orți..., și de tóte dările și angariile câte sunt pe alți mișei în țera Domnieî mele....» (urméză ordinul la părălabî, globnicî, deșugubinarî, podvodarî, olacarî și conăcarî să nu-î supere nieî să-î învăluescă). — *Arch. Stat., Episc. Huși.*

49.—Uriculă romănescă scrisă de Diaculă Danulă pentru Stefan V.V., din 1673 Apr. 11 (7181) învoește slobođie pe *Sagna* în țin. Romanului: «ómenî streinî dintr'alte țeri, din țera Turcescă, și din țera Leșescă, și dintr'alte părți, cât de mulți vor veni». — *Arch. Stat. Buc. mănăstirea Galata; pach. No. 6.*

La 1674 Mart. 8 (7182) Dumitrașcu Cantacuzino V.V., cu chrisovulă sėu scrisă din Iași, de Ursul, a reintărită privilegiile Slobođiei pe *Sagna*.

50. — Cu uriculă din 1681 Apr. 2. Duca V.V. învoesce slobođia de la Tătarca a mănăstirei Cetățuia: «să strângă ómenî străinî dintr'alte țeri, ori cât de mulți și să-î așeze la Siliștea de la Tătarca.» Ți scutesce «*de tóte pînă li se va umplea cista cărței, apoi îi vom toemi Domnia mea de vor da ruptul mai pentru ioșorul lor, iar cu țara amestecați nu vor hi*». — *Arch. Stat. Bucur. mănăstirea Cetățuia; pach. 3.*

*

Nu numai prin slobođii de felulă celoră de mai susă arătate se popula țera. Se înființau sate și prin *descălecări* din alte sate născute. Așa amintesce uriculă din 1649 Noembr. 16 cum satulă *Dărmăneșci* a probatū lui Vasile Lupu, în procesulă ce a făcutū

acestui sată Mănăstirea Păngărații, pentru niște poeni și curățituri din munte, de la hotarulă Transilvaniei, că acele poene au fostă descălecate de moșii și strămoșii și părinții locuitoriloră din Dărmănești. — *Arch. Stat. București, mănăstirea Păngărații; pach. No. 3, doc. 79.*

51.— «Io Vasilie V.V. Boji..., etc. Adecă saă părit de față înaintea Domniei mele rugătorii noștri călugării de la sventa mănăstire de la Păngărați unde este hrumul Svântului marele mucenic Dimitrie, cu tot satul Dărmănești pentru niște poeni și curățături ce sunt în munte mai sus de străji, dicend rugătorii noștri călugării de la Păngărați, cum acele poeni și acele curățături sint pre hotarul sventei mănăstiri și li s'au venit în partea lor, când s'au hotărât și s'au ales hotarul și braniști sventei mănăstiri, despre alte hotară ; iar satul Dărmănești așa au dat samă înaintea noastră cum acele poeni și curățituri le-au făcut și le-au descălecat moșii și strămoșii lor și părinții lor, fiind acolo de straje. Deci Domnia mea și cu tot svatul nostru am socotit : câte poeni să vor afla făcute de moșii lor și părinții Dărmăneștilor pre hotarul călugărilor, ei să tocmască cu călugării ori să le vândă cum să vor putea tocmi, ori să-și ia călugării a țecea din fân, iar altă trebă să nu aibă a se amesteca, nici a mai largi poenile, nici a curăți, nici cu dobitocele ca să nu aibă a intra în acele poeni, nici a călea braniștea Sf. mănăstiri să nu mai fie, precum mai sus scriem, nici să se mai pîrască de aceste piri nici odată peste cartea Domniei mele.»

52.— «Miv. Boj. Iă Constandin Nicolae V.V. Gspodin etc. davat gospodmi sie povlenie gospodmi Cinstitulă și de Dumneđeă inbitorii Sf. sa părintele Episcopul de la Buzeă Kir Metodie, ca să aibă volnicie cu acestă carte a Domniei mele să strângă la S-ta mănăstire Menedicul ce-î dic și Vintilă Vodă Sud. Buz. și la moșia Beceniă i Fureștii, ômeni *streini după într'alte părți streine căți ar puté de multă*, că de vrême ce Domnia mea am făcut milă pentru rânduiala șferturilor (*ЧВЕРТЪРЛОС*) și am lăsat să fie pe an numai patru cîverturi, după hotărârea ce au fost și mai înainte în Domnia ceeal'altă a Domniei mele, fiește carele din streini, fără de nici un fel de șfială să veniți și să vă așezați la moșia ce scrie mai sus, că de cătră Domnia mea să fiți încredințați că veți avé tot felul de milă și tot felul de bună chivernisélă, și pururea veți fi păziți cu dreptate și apărați de tôte alte strămbătăți și supărări, și mai multă de cât 4 cîverturi mai nu veți da măcar un ban, nici cu alte cheltueli saă angării, ori de cătră Visterie, ori de cătră boiarii slujbași saă de către slugile lor, saă de mănăcaturile pîrcălabilor și a sindiilor, nici-decum nu veți fi supărați măcar de un pui de găină, făr de numai ce veți da dajdea vóstră la 4 cîverturi, ce s'au hotărît să

fie pe an. Iar pentru claca stăpânului celui cu moșia, vă veți tocmi câte zile să-ți clăcuiți pe an și la fiește care vreme câte zile să clăcuiți, dând și zapis de toc-mela la mâna stăpânului moșiei. Deci dar ori-carî ar năzui să vie cu totul în pământul țerei la mai sus șa moșie, ori la ce vreme să mERGă la ispravnicul județului să-și ie fiește cariî peceți pe a mâna lor făr de bani, și de se va întâmpla venirea vOstră la vremea ori-căruî cİvert, dând însciințare adevERată la boiariî ispravnicî, să scie fiește-carele cu bună adevERință ca acel cİvert întru carele se va întâmpla venirea vOstră, veți fi iertați și nesupărați. Incă și la celalalt cİvert viitoriî, când este să începeți a ve da cİverturile, după orânduiala lor, de 4 ori într'un an, tocmai la sfârșitul cİvertului veți începe a ve da banii. Și mai vERtos că strângendu-vE și așezându-vE cu toți la mai sus șa moșie, fiind-că este moșia sf. sale părintelui Episcopului, să știți că voi veți avE de la Domnia mea mai multă și osebită milă cât alți. Drept aceea poruncim Domnia mea și D-le, ispravice al județului acestuia, să aibî purtare de grijă când vor veni de acești omeni cu așezământul lor la moșia ce scrie mai sus, fiind streinî adevERați, fiește-căruia să i se dE pecete la mâna lui, iar de banî la acel cİvert întru care se va întâmpla venirea fiește-căruia nici-decum să nu se supere; încă și la acel cİvert care va urma după acela, tocma la sfârșitul cİvertului să începă a-și da fiește-care banii dajdea lor la 4 cİverturi într'un an. Iar de alt de nimic, măcăr de un ou sau de un paiu de fE supERare să n'aibă. Așjderea să fie apERAți, nimic vEtaful de plaiu sau plăEșii amestecându-i în cisla lor, sau la alte cheltueli câte au plaiurile obicEii de dau: șindilă, șoimu, sĂrărit și altele, de nici unele supĂrare de cĂtră plaiu să n'aibă.

Искам реч гвпдмн.

Ghen. 28 let 7253. (1745).

(Din condica Episcopiei BuzE; tom. II, de la Domenii).

*

Nu putemă aduce aci întrEga serie de documente cu referință la *slobođii* și *poslušnicî*. Din cele mai susE reproduse, însă putemă culege informațiuni despre situațiunea ce se făcea în țERă coloniștilorE străini aduși ca poslušnicî sau prin slobođii.

Punctele principale de notatE sunt deci următorele :

1. *DescĂlecĂri* de curĂțituri și poene se puteau face înainte de sec. XVI prin chiar locuitoriî pĂmEtenî din sate existente. Aceștia nu se bucurau de privilegii, ce intrau în regula comună a satelorE vechi. O observațiune importantă de făcutE asupra acestorE *descĂlecĂri* este, că în țERA romĂneșă ele se facE de la munte spre

câmpie, treptat până ce trecu și dincolo de Dunăre pre țărmul drept, cu o expansiune care nici până azi nu s'a sleit. În Moldova nordică, precum dovedesce documentul *Dărmăneștilor*, expansiunea adică *descălicările noue* se făcu de la Sud spre Nord. Această observațiune are valorea sa față cu istoria noastră etnografică.

2. Pentru a face o *Slobođie*, începându din sec. XVI până la Regulamentul Organic, trebuia intervențiunea domnască formulată printr'ună chrisovă.

3. Domnitorul încuraja popularea Slobođiilor în 3 moduri : a) scutindu pe un număr de ani pe Slobođienii de ori-ce dări și angării ; b) dându-le o jurisdicțiune specială, care le garanta mai multă pacea și nesupărarea ; c) învoindu-le libertatea deplină de cult și de limbă.

4. Regulamentul întocmit în privința controlului vistieriei în Slobođii hotăria, în sec. XVII și XVIII, să se dea fie-căruia colonist un bilet de identitate cu pecete roșie, pentru ca nu cum-va vreunul din birnicii regulați ai țerei, să ia ca și colonistii drept de scutire.

5. Une-ori Slobođienii se învoiau cu Vistieria ce biruri aș să plătescă, adică se făceau așezări, *rupta*. Mai tot-d'auna însă 6 luni, coloniștii erau deplin scutiți. Chrisovul de la Scarlat Ghica, 1758 Iulie 25, resumă bine situațiunea ruptașilor din Slobođii. Dice acest uric al Mitrop. din Iași, după ce învoesce Mitropolitului Iacob să aducă omeni străini din alte țeri cât de mulți la Siliștea din Sinești, că : 6 luni întru nimica să nu fie supărați pentru bir, iar după ce vor trece 6 luni, Sfinția sa să aibă a-i arăta pe isvod la vistierie ca să se așeze birul lor cu rupta și să dea de tot omul casariu într'un an câte 8 lei și holteiul câte 4 lei. Și ei să se cisluească întru sine ca să dea fieșce care după puțința sa și aceștia bani să-i dea pe 4 sferturi într'un an, adică pe 3 luni un sfert și între dinșii, zloțași, omeni domnesci, să nu intre, fără numai Vornicul ce va fi orânduit de la Mitropolie, să aibă a strânge banii sfertului și să-i aducă la Vistierie. Și pentru ca să se cunoască acești omeni dintr'altă țără, să li se dea și pecetluituri roșii

pe fețele lor. Inșă Vornicelulă acestui sată nici-de-cum să nu primescă a se amesteca ómenii de țeră în ómenii aceștia. Indată ce ară veni ómeni sreini să se așeze în această siliște, întru același ceasă să înștiințeze Vornicelulă, ca să se pue la tabla Vistieriei și să-ı dea și pecetluită roșu pe față. «Și să fie ómenii aceștia apăraji de tóte angăriile câte voră fi pe alți locuitori în țera Domniei mele. Așisderea și ispravniculă și alți slujbași ce voră fi orânduiri la acestă ținută cu slujbe domnesci să nu aibă a se amesteca întru acești ómeni, nici a-ı judeca, nici a-ı globi, ce când voră avea vr'o judecată ómeni de aceștia cu ómeni de țeră, să mērgă să se judece la ispravniculă ținutului, iar când voră avé numai între dînșii pricină de judecăli, ıi va judeca Sfinția sa părintele Mitropolită, osebită de furțișagă și de mórte de omă, care aceste dóue pricină se cuvine a se căuta de Divanulă Domnescă. Dreptă aceea poruncimă Domnia Mea, D-vóstre Ispravnică și alți slujbași ce veți umbla oră cu ce felă de slujbe și porunci la acestă ținută de mai susă arētată, pe acești ómeni întru nimică șă nu-ı supărați ca să-și pótă purta birulă loră și să fie și pentru slujba sfintei Mitropolii».

Iată privilegiă fórtē mară acordate la ómeni străini în fața păminteniloră cari singuri purtaă sarcinile de totă felulă ale țerei. Și ce sarcini? Numai singură enumerarea loră te umple de gróză! Iată lista loră necompletă : Desetină de stupi, Goștină de oi, Goștină de mascuri, Pogonărită de vie, Vinerită, Cornărită, Camănă, Bezmân, Cepărită, Dajdie de zlotă, de lei, Dajdie de taleri, de galbeni, de Iliș, de Ialovița, de Siliște, de Sulgiă, de Boi împērătesci, Cai împērătesci, Cai de minzil, Boi de dīrvală, Braniște, Podvoade de chile, Podvoade de Cameniță, Dajdie de cēră, de Lupi, Pază de strajă. Dajdie de untă, Cai de olacă, De cincī-đeci de parale, De aspri, De slatină, De care împērătesci, de Jold, și de Bile, De ajutorință și de Șeici, De piei, De fină, De lemne, De cărbuni, De nuele, De lucru la curtea domnescă etc. etc.

Asemenea scutiri se făceaă și în trebuințele apărării hotareloră țerii. Așa bună-óră Gheorghe Ghica la 7166 Oct. 27 (1657), cu

uriculă din Târgu-Frumos, scutește satul Birlescii, pentru că l'a lăsat de paza hotarului țerei. -- *Arch. Stat. Buc. mănăstirea Tazlău, pach. No. 1.* — «Numai să aibă a-și plăti *cisla lor* câtă voră fi scriși la Vistieria Domniei mele, nici *iliș* să nu dea, nici sulgiu, nici unt, nici ceară, nici lupi, nici o angarie câte sunt pre alți mișei în țera Domniei mele, pentru căci Domnia mea i-am lăsat să *păzească strajă* pe apa Tazlăului celui mare, cum țin și alte străji și toate să li se ție.....»

Purtându-ne atențiunea asupra organizării *Sloboziilor* în scopu de a mări populațiunea țerei, trebuie să recunoșcem, că strămoșii nostri, oră că nu avea conștiința naționalității, de băga în simlu națiunei române atâtea numeroase elemente etero-etnice, oră că avea deplină încredere în puterea asimilitore, naționalizătore a nêmului românesc. Dacă privim stadiul actualu al populațiunei române, rezultându din vechile descălecări și colonisări, ne convingem, că întemeiată era încrederea străbună în puterea de asimilare etnică. Și astăzi avem neîndoișe urme de Slobozii din sec. XVI și XVII, ba chiar și XVIII. Sunt slobozii dișe *Slobozia Rușilor*, *Slobozia Ungurilor*, *Slobozia Sîrbilor* etc. Nimic, în satele unde au fost asemenea slobozii, nu mă justifică originea vechilor coloniști. Ei grăesc numai limba românească și au obiceiurile românesci. Recunoșcem că singurele Slobozii cari au fost mă greu de asimilat au fost cele eterodoxe. Cu toate acestea mă toate vechile colonisări de Unguri din județulu Fălciu s'au romanisat pe de deplin. Insuși Dimitrie Cantemir recunoșce acêsta dicându : «Qui e Polonia in mediam Moldaviam translata fuere, longo temporis tractu patriae linguae obliti, Moldavicam recepere.» (1) Numai propaganda maghiară, întreținută de câți-va ani în Moldova, a mă dus limba ungerescă prin satele catolice din județulu Fălciu.

Bună lecțiune ne dă studiul vechilor nostre instituțiuni pentru conducerea viitoarelor nostre interese economice și naționale. O direcțiune explicabilă, dar nu justificată, a adus înscrierea în

(1) *Descriptio Moldaviae*, ed. Acad. 1872, pag. 122.

Constituțiunea noastră a prohibițiunei nouelor colonisări. După mine această absolută prohibițiune este în paguba noastră națională și economică. Dacă Slobodiile, atât de numeroase și privilegiate din trecut, n'aũ daunat naționalității române, atunci pre când consciința naționalității nici nu era prea dezvoltată între Români, de ce reamă teme noi astăzi de a întări țera, mărindu-ı populațiunea prin elemente noue *asimilabile*?

Cestiunea merită, în totũ casulũ, atențiunea economiștilorũ noștri. Ceea ce va trebui să se facă pentru ca *polietnia* să producă *mono-etnia* românescă, este trebă de studiũ mai îndelungatũ. Afirmũ însă, din esemplulũ eloquentũ alũ trecutului, că lucru e posibilũ : împăcarea unității naționale cu amesteculũ de sãnge etero-etnicũ. Póte că în interesulũ culturei și alũ vitalității naționale, lucrulũ este chiar imperiosũ reclamatũ. Déci *Caveant Consules* !

